

Ποιος δικαιούται να κυβερνά

Ανίσχυρες οι εκλεγμένες κυβερνήσεις μπροστά στα οργανωμένα συμφέροντα

Ποιος δικαιούται να κυβερνά αυτόν τον τόπο; Το ερώτημα ελπίζαμε ότι είχε απαντηθεί ικανοποιητικά το 1875 και οριστικά το 1975, αλλά δυστυχώς συνεχίζει να μας απασχολεί μέχρι σήμερα. Ποιος δικαιούται να λαμβάνει αποφάσεις σε αυτή τη χώρα, ιδίως όταν αυτές αφορούν όχι μόνο τον εαυτό του αλλά και άλλα άτομα;

Ο καλύτερος τρόπος λήψης αποφάσεων σε μια Πολιτεία είναι αυτός που ανακάλυψαν ουσιαστικά οι αρχαίοι Αθηναίοι – η αρχή της πλειοψηφίας, δηλαδή η δημοκρατική αρχή ως μέθοδος λήψης συλλογικών αποφάσεων. Η αρχή αυτή οδήγησε στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας με αποτέλεσμα οι δύο αυτές αρχές να ταυτίζονται πλέον. Καθώς οι συνθήκες δεν επιτρέπουν πλέον την άμεση δημοκρατία, ένα μεγάλο μέρος των Συνταγμάτων αφιερώνεται στη ρύθμιση της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο η εκάστοτε πλειοψηφία θα εκφράσει αποτελεσματικά τις επιθυμίες της και θα ελέγξει την πραγματοποίησή τους από τους εκπροσώπους της.

Το Σύνταγμα όμως καθιερώνει και τη φιλελεύθερη αρχή. Η φιλελεύθερη αρχή συνδέεται με αυτό που ονομάζεται κράτος δικαίου, δηλαδή το κράτος όπου κυρίαρχος είναι ο νόμος και όχι οι άνθρωποι. Η ιδέα του κράτους δικαίου αναπτύσσεται από τον Σωκράτη στον Κρίτωνα του Πλάτωνα, αλλά η περίφημη διατύπωση του Αριστοτέλη παραμένει πιο διάσημη: στην οργανωμένη Πολιτεία κυβερνούν οι νόμοι, όχι οι άνθρωποι. Όταν όμως είναι πολιτικά κυρίαρχος ο λαός, ποιοι νόμοι βρίσκονται υπέρ των της βουλήσεώς του και γιατί να υπάρχουν τέτοιοι νόμοι;

Την απάντηση έδωσε ο Τζέιμς Μάντισον, ο πατέρας του αμερικανικού Συντάγματος αλλά και της συνταγματικής

κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων: η αρχή της πλειοψηφίας, η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας, η δημοκρατική αρχή δηλαδή, περιορίζεται από την αρχή του κράτους δικαίου, την αρχή της προστασίας των δικαιωμάτων, δηλαδή τη φιλελεύθερη αρχή. Ο περιορισμός λοιπόν του πολιτικά κυρίαρχου λαού γίνεται προς χάρη της προστασίας ενός σκληρού πυρήνα δικαιωμάτων. Ακόμα και αν αποφασίσει δημοκρατικά ο λαός και οι εκπρόσωποί του να παραβιάσουν αυτά τα δικαιώματα, το Σύνταγμα και οι φορείς που το προστατεύουν θα τους εμποδίσουν. Σε περίπτωση σύγκρουσης το Σύνταγμα, το κράτος δικαίου και η προστασία των δικαιωμάτων υπερσχύουν.

Η σύγκρουση αυτή είναι ιδιότυπη, καθώς η δημοκρατική αρχή είναι ο κανόνας και η φιλελεύθερη αρχή είναι η εξαίρεση. Επιπλέον η φιλελεύθερη αρχή έχει την τάση, εκ των πραγμάτων, να επεκτείνεται εις βάρος της δημοκρατικής αρχής. Περισσότερα δικαιώματα, μεγαλύτερος σεβασμός στις μειονότητες, μεγαλύτερη προστασία των ατομικών επιλογών, μεγαλύτερη ανοχή, σημαίνει αυτόματα περιορισμό του χώρου όπου αρμόδια να επιλέξει είναι η κοινωνία και όχι το άτομο.

Το αποτέλεσμα της σύγκρουσης αυτής και κυρίως η ισορροπία που επιτυγχάνεται καθορίζει την ποιότητα της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Οι καλύτερες ποιότητες δημοκρατίες είναι εκείνες όπου δίνεται έμφαση στη φιλελεύθερη αρχή. Δεν είναι τυχαίο ότι οι χώρες αυτές έχουν ταυτόχρονα τη μεγαλύτερη ελευθερία και ευημερία. Όπως όμως μια δημοκρατία είναι στρεβλή εάν δεν είναι φιλελεύθερη, έτσι και δεν νοείται ο φιλελευθερισμός σε μη δημοκρατικό περιβάλλον.

Στη χώρα μας συμβαίνει ακριβώς το αντίστροφο από αυτό που πρέπει να συμβεί σε μια φιλελεύθερη δημοκρατία. Οι εκλεγμένες κυβερνήσεις είναι αδύναμες μπροστά στα οργανωμένα συμφέροντα και τις δυναμικές συντε-

“

Οργανωμένες μειοψηφίες αποφασίζουν να καταπατήσουν βάνουσα το ιερότερο δικαίωμα, την ελευθερία της έκφρασης – και μάλιστα την ακαδημαϊκή ελευθερία – επενδύοντας τις αποφάσεις τους με τον μανδύα μιας ισχυρής συλλογικότητας. Αυτό που ουσιαστικά κάνουν είναι να υπεξαιρούν δικαιώματα που το κράτος δικαίου έχει κατοχυρώσει για τα άτομα

χνίες. Η επιλογή του ελληνικού λαού στις εκλογές απαξιώνεται σχεδόν από την επόμενη ημέρα όταν ο κάθε αμετροεπής πολιτικός και ο κάθε θρασύς συνδικαλιστής αυτοσυστήνονται σαν οι μόνοι αυθεντικοί εκπρόσωποι του ελληνικού λαού. Αυτό που ουσιαστικά κάνουν είναι να υπεξαιρούν δικαιώματα που ο ελληνικός λαός έχει διατηρήσει για τον εαυτό του και τους εκπροσώπους που επιλέγει.

Από την άλλη, η πατερναλιστική ελληνική κοινωνία επιλέγει να παραβιάζει ή να μην αναγνωρίζει δικαιώματα, να περιθωριοποιεί μειονότητες και να απαγορεύει ό,τι δεν αποδέχεται, καθιστώντας έτσι διάτρητο το κράτος δικαίου. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα, οι έλληνες γονείς είναι αυτοί που μαθαίνουν στα παιδιά τους λιγότερο από τους γονείς 63 άλλων χωρών, τις έννοιες της ανοχής και του σεβασμού. Δεν είναι λοιπόν τυχαίο αυτό που γίνεται με τις καταλήψεις σε εκπαιδευτικούς χώρους. Οργανωμένες μειοψηφίες αποφασίζουν να καταπατήσουν βάνουσα το ιερότερο δικαίωμα, την ελευθερία της έκφρασης – και μάλιστα την ακαδημαϊκή ελευθερία – επενδύοντας τις αποφάσεις τους με τον μανδύα μιας ισχυρής συλλογικότητας. Αυτό που ουσιαστικά κάνουν είναι να υπεξαιρούν δικαιώματα που το κράτος δικαίου έχει κατοχυρώσει για τα άτομα.

Το χειρότερο απ' όλα είναι ότι όλοι αυτοί που περιφρονούν τους θεσμούς της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας και όλοι αυτοί που παραβιάζουν τα ατομικά δικαιώματα δεν καταλαβαίνουν τι κάνουν. Δεν μπορούν να καταλάβουν επειδή είναι θεσμικά αναλφάβητοι. Δεν μπορούν να αντιληφθούν ότι αν η Ελλάδα δεν είναι δημοκρατική και ελεύθερη, δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο.

Ο Αριστείδης Χατζής είναι αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών στο Τμήμα ΜΙΕΘ του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΡΟΒΟΛΕΙΣ

Mas πήραν το Παγκράτι

Οταν σφίγγουν τα πράγματα καταφεύγω στις αναμνήσεις της μάνας μου από την Κατοχή. Πολύ κακώς δεν έδινα σημασία τότε που τα είχε πιο πρόσφατα και μπορούσα να την τσεκάρω. Τώρα είμαι υποχρεωμένη να δεχτώ τη δική της στρογγυλεμένη εκδοχή ότι, και καλά, πέρασε μια φυματίωση στο πόδι κουτρο-

ΤΗΣ ΡΟΥΛΑΣ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

βαλώντας με τις τακουνάρες της από τα υψίπεδα του Παγκρατίου στη Λυρική και επέστρεφε από εκεί ποδαράτα, τραγουδώντας στη διαπασών.

Αυτά σκεφτόμουν την Κυριακή το βράδυ, όταν έβγαινα από το Θέατρο Ολύμπια με την άρια «Una furtiva lagrima» ακόμη στα αυτιά μου και τη νέα αθλιότητα της Αθήνας να περιφορμάει μπροστά στα μάτια μου. Πόσο ανόητη υπήρξα που δεν εκτίμησα, στον καιρό μου, την προωθητική δύναμη των ψηλοτάκωνων;

Ανέβηκα στο Παγκράτι με ταξί κι άρχισα να ψάχνω σαν μανιακή στα ορεινά της βιβλιοθήκης μου. Πολύ κακώς είχα διαβάσει στεγνά λογοτεχνικά τον «Κουτσό Αγγελο» του Αλέξη Πανσέληνου. Η μετάκληση του φοβερού γερμανού μαέστρου Μπόντο Φρόμπεργκερ που είχε έρθει να διευθύνει τον «Χρυσό του Ρήνου» στην παγωμένη αίθουσα της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, με μουσικούς και πριμαντόνες στα πρόθυρα της αστίας, είχε αρχίσει κιόλας να δουλεύει μέσα μου. Αύριο, το πολύ μεθαύριο, θα πάω να αγοράσω και τις γόβες.

ΑΝΟΡΘΟΔΟΞΑ

Πυρετός εις την τετάρτην δύναμη, και ουκί απλώς τεταρταίος, με πιάνει όποτε σκέφτομαι τον γερμανό εφοριακό. Όποτε δηλαδή αναλογίζομαι τη μακάβρια εκείνη ημέρα που θα μπω στα γραφεία της αρμόδιας για τη ζωή μου ΔΟΥ και θα αντικρίσω πίσω από το γκισέ το ψυχρό βλέμμα του άτεγκτου εκείνου υπαλλήλου της επιτροπείας.

ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σε τι γλώσσα θα του μιλήσω; Πώς θα καταλάβω αν ξύπνησε το πρωί ευδιάθετος, οπότε και θα μου δώσει το πιστοποιητικό, ή αν κοιμήθηκε με βαρυστομαχία και θα μου πει να ξαναπεράσω σε κάνα δυο μέρες; Πώς θα καταλάβει τον πόνο μου; Και πώς εγώ τον δικό

Ο γερμανός εφοριακός

As έρθουν να εγκατασταθούν εδώ και θα τους φέρουμε στα μέτρα μας τους Γερμανούς

του; Και πώς, έτσι όπως θα καταλαβαίνομαστε, θα καταλάβω κι εγώ πως μεταξύ μας υπάρχει κατανόηση και ως εκ τούτου, άνθρωποι είμαστε και μπορούμε να κάνουμε τις δουλειές μας μεταξύ μας χωρίς να το πάρει είδηση κανείς;

Οχι! Μακριά από μένα, από μας, η αποφράς εκείνη ημέρα όπου ο έλληνας υπουργός θα μου βάζει φόρους που θα τους έχουν υπαγορεύσει οι Γερμανοί και θα τους εισπράττει ο γερμανός εφοριακός.

Σας συνιστώ να ξεσκονίσετε τα Απομνημονεύματα του στρατηγού Μακρυγιάννη προκειμένου να θυμηθείτε τι συνέβαινε τότε, κατά την περίοδο της πρώτης βαυαροκρατίας, για να προετοιμασθείτε να αντισταθείτε και στη δεύτερη. Αν είναι έτσι, ας πάει στον διάολο η Ευρώπη τους, για να παραφράσω το «αν

δεν φάγομεν ημείς ας πάει στο διάολο η ελευθερία» του μακαρίτη στρατηγού.

Να πάει η Ευρώπη από 'κει που ήρθε. Και μην ξεχνάς πως από παλιά σέρνει μαζί της η γριά ένα σωρό προβλήματα. Μην ξεχνάς πως το 2005 οι Γάλλοι καταψήφισαν το Σύνταγμά της γιατί φοβήθηκαν πως θα 'ρθει ο πολωνός υδραυλικός. Δικαιούμεθα κι εμείς να καταψηφίσουμε τα χρέη μας και τα κουρέματά τους ενόψει του γερμανού εφοριακού.

Όμως επειδή η ελπίδα πεθαίνει τελευταία, και ο ρεαλισμός πάντα χρησιμεύει σε περιόδους τέτοιας κρίσης, δεύτερες σκέψεις, ψυχραιμότερες, και πιο ανθρωπιστικές, βοηθούν την εγκεφαλική μου θερμοκρασία να επανέλθει σε φυσιολογικά επίπεδα. Διότι σκέφτομαι, και ο Γερμανός, όσο κι αν είναι Γερμανός, άνθρωπος είναι κι αυτός. Και ως άνθρωπος, πού θα πάει, θα μάθει κι αυτός τη

δική μου γλώσσα. Θα περάσουν μίνες, άντε χρόνος, και θ' αρχίσει κι αυτός να με κοιτάζει με κατανόηση. Ασε που θα 'ρθει η άνοιξη και θα μυρίσει καλοκαίρι και ο ήλιος που θα μπαίνει από την τζαμαρία δεν πρόκειται να τον αφήσει ασυγκίνητο για την περίπτωση μου με το αζημίωτο βέβαια, διότι ούτε κι εγώ θα μείνω ασυγκίνητος για τη δική του.

Ως εκ τούτου, καλώ όσους τις ημέρες αυτές κηρύσσουν τον νέο πόλεμο υπέρ της νέας ανεξαρτησίας, όλους αυτούς που ετοιμάζονται να ταμπουρωθούν στα μετερίζια της εθνικής μας κυριαρχίας, να το ξανασκεφτούν. Προς τι η τόση φασαρία; Λίγη υπομονή χρειάζεται και το πιθανότερο είναι ότι και η δεύτερη βαυαροκρατία θα έχει την κατάληξη της πρώτης. Ας έρθουν να εγκατασταθούν εδώ και θα τους φέρουμε στα μέτρα μας τους Γερμανούς.